

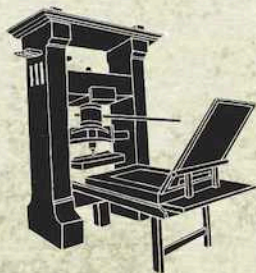
50 KNÍH,

*ktoré
písali*

HISTÓRIU

SVETA

Daniel Smith

Daniel Smith

50 KNÍH,
ktoré písali
HISTÓRIU
SVETA

ULTIMO PRESS

A SHORT HISTORY OF THE WORLD IN 50 BOOKS

Copyright © Michael O'Mara Books Limited 2022

Slovak edition © 2023 by Ultimo Press

Z anglického originálu *A Short History of the World in 50 Books* vydaného vydavateľstvom Michael O'Mara Books Limited preložila Alica Činčárová. V roku 2023 vydalo vydavateľstvo Ultimo Press, Bratislava.

www.ultimopress.eu

Translation © 2023 Mgr. Alica Činčárová

Jazykové úpravy: Mgr. Ivana Fábryová

Layout: Ultimo Grafix

Tlač: Finidr, s.r.o.

Všetky práva vyhradené.

Okrem použitia ukážok pre účely recenzie a kritiky žiadna časť tejto knihy nesmie byť reprodukováaná ani šírená v akejkoľvek forme alebo akýmikoľvek prostriedkami bez predchádzajúceho písomného súhlasu vydavateľa.

ISBN 978-80-8289-015-3

Pre Charlotte a Bena – mojich skvelých knihomoľov

OBSAH

Úvod	XI
------------	----

I. STAROVEKÝ SVET

<i>EPOS O GILGAMEŠOVI</i> (neznámy autor)	3
<i>TAO TE ŤING</i> (pravdepodobne Lao-c´)	7
<i>ILIADA</i> (Homér)	10
<i>EZOPOVE BÁJKY</i> (pravdepodobne Ezop)	14
<i>TÓRA</i> (pravdepodobne Mojžiš)	18
<i>UMENIE VOJNY</i> (pravdepodobne Sun-c´)	20
<i>ROZHOVORY A VÝROKY</i> (Konfucius)	24
<i>ŠTÁT (ÚSTAVA)</i> (Platón)	28
<i>O VZNIKU ZVIERAT</i> (Aristoteles)	32
<i>ZÁKLADY</i> (Euklides)	36
<i>BHAGAVATGÍTA</i> (pravdepodobne Vjása)	39
<i>O UMENÍ KUCHÁRSKOM</i> (pravdepodobne Marcus Gavius Apicius)	43
<i>GEOGRAPHIA</i> (Klaudios Ptolemaios)	47

II. STREDOVEK

<i>KORÁN</i> (spolupracovníci proroka Mohameda)	53
<i>KNIHA Z KELLSU</i> (sv. Hieronym a neznámi mníši)	56
<i>DÔVERNÉ ZOŠITY</i> (Sei Šónagon)	60
<i>PRÍBEH PRINCA GENDŽIHO</i> (Šikibu Murasaki)	63
<i>MAGNA CHARTA LIBERTATUM</i>	
(arcibiskup z Canterbury Stephen Langton)	67
<i>BOŽSKÁ KOMÉDIA</i> (Dante Alighieri)	71
<i>ČIKČI</i> (Baegun)	75
<i>ZJAVENIA BOŽEJ LÁSKY</i> (Juliana z Norwichu)	78
<i>GUTENBERGOVA BIBLIA</i> (rôzni/Johannes Gutenberg)	82
<i>MADRIDSKÝ KÓDEX</i> (neznámy)	86

III. RANÝ NOVOVEK

<i>ŠTYRI KLASICKÉ ROMÁNY</i> (rôzni autori)	93
<i>KNIEŽA</i> (Niccoló Machiavelli)	97
<i>DÔMYSELNÝ RYTIER DON QUIJOTE DE LA MANCHA</i>	
(Miguel de Cervantes)	100
<i>CELÉ DIELO</i> (William Shakespeare)	104
<i>DIALÓG O DVOCH SYSTÉMOCH SVETA</i> (Galileo Galilei)	108
<i>PRINCÍPY</i> (Isaac Newton)	111
<i>O SPOLOČENSKEJ ZMLUVE (ALEBO: O PRINCÍPOCH</i>	
<i>POLITICKÉHO PRÁVA)</i> (Jean-Jacques Rousseau)	114
<i>SLOVNÍK ANGLICKÉHO JAZYKA</i> (Samuel Johnson)	117
<i>ZDRAVÝ ROZUM</i> (Thomas Paine)	122
<i>BOHATSTVO NÁRODOV</i> (Adam Smith)	126

IV. DEVÄTNÁSTE STOROČIE

<i>FAUST</i> (Johann Wolfgang von Goethe)	133
<i>VRAŽDY NA ULICI MORGUE</i> (Edgar Allan Poe)	136
<i>O SLOBODE</i> (John Stuart Mill)	140
<i>O PÔVODE DRUHOV</i> (Charles Darwin)	143
<i>PRÍHODY ZO ŽIVOTA OTROKYNE</i> (Harriet Jacobs)	147
<i>KAPITÁL</i> (Karl Marx)	151
<i>VOJNA A MIER</i> (Lev Nikolajevič Tolstoj)	154
<i>VÝKLAD SNOV</i> (Sigmund Freud)	157

V. 20. STOROČIE

<i>VŠEOBECNÁ TEÓRIA RELATIVITY</i> (Albert Einstein)	165
<i>DENNÍK ANNY FRANKOVEJ</i> (Anne Frank)	169
<i>1984</i> (George Orwell)	173
<i>DRUHÉ POHLAVIE</i> (Simone de Beauvoir)	177
<i>HLAVA XXII</i> (Joseph Heller)	180
<i>MŤKVA JAR</i> (Rachel Carson)	184
<i>PREČO NEMÔŽEME ČAKAŤ</i> (Martin Luther King ml.)	188
<i>STRUČNÁ HISTÓRIA ČASU</i> (Stephen Hawking)	192
<i>DLHÁ CESTA K SLOBODE</i> (Nelson Mandela)	196
Doslov	201
Vybraná bibliografia	203

ÚVOD

*„V knihách sa skrýva duša celej minulosti,
zreteľný, počuteľný hlas minulosti,
keď sa jej telo a hmotná podstata
úplne rozplynuli ako sen.“*

— Thomas Carlyle,
The Hero as a Man of Letters (1841)

Čo je to kniha? Technicky sa dá povedať, že je to akýkoľvek súbor vytlačených strán, ktoré sú pevne spojené k sebe v obale. Čo však potom všetky tie knihy, ktoré môžete čítať na svojom elektronickom zariadení? A čo tie starodávne texty možno napísané na kamennej tabuľke alebo dokonca na kostiach obetného zvierťa? Máme bohatú literárnu históriu, ktorá siaha hlboko pred technológiu, ktorá nám dala papier, nehovoriac o prostriedkoch na viazanie papiera a pripevnenia obalu. Lepšie je teda osvojiť si oveľa širšiu definíciu – kniha je písané dielo beletrie alebo literatúry faktu vytvorené so zámerom, aby si ho prečítali iní. To, na akom materiáli bola pôvodne vytvorená, je sotva dôležité.

Samozrejme, sme jediný druh, ktorý vytvára knihy: objekt, ktorý obsahuje myšlienky a predstavivosť svojho autora alebo autorov.

Kniha má jedinečné postavenie ako symbol ľudskej kultúry a civilizácie. Je to nádoba na delenie sa o príbehy, na šírenie vedomostí, skúmanie povahy nášho výnimočného druhu a predstavovanie si, čo sa nachádza za hranicami nášho známeho sveta. Ako hovorí Carlyle, knihy v konečnom dôsledku poskytujú neoceniteľný a súhrnný záznam o tom, čo znamená byť človekom. Niekedy nám dokonca môžu poskytnúť okno k božskému. Ako raz napísal Jorge Luis Borges: „Raj som si vždy predstavoval ako akúsi knižnicu.“

Táto kniha obsahuje odborne zostavený zoznam päťdesiatich najplyvnejších kníh všetkých čias, pričom každú z nich dáva do historického kontextu jej vzniku. Od starovekých prelomových diel, ako sú Epos o Gilgamešovi a Iliada, cez posvätné texty a práce postavené na filozofických úvahách Konfucia a Platóna, vedecké traktáty, historické „prvotiny“ (napríklad prvá tlačená kniha) a kultúrne literárne počiny s trvalým vplyvom (diela Shakespearea, Cervantesa a Josepha Hellera). Ide o knihy, ktoré nie sú len produktmi daných spoločností, ale aj dôležitými textami pri formovaní týchto civilizácií.

Tento výber však nie je oslavou literárneho kánonu a opätovným potvrdením, že práve toto sú tie naj knihy z minulosti. Nenájdete v ňom diela Jane Austen či Dickensa ani Melvilla či Dostojevského, alebo Garcíu Márqueza. Je v ňom Shakespeare, Cervantes a Tolstoj, ale nie preto, že by boli niekým „lepším“ ako tí ostatní. Cieľom tejto zbierky je skôr vybrať knihy, ktoré odrážajú tok ľudských dejín – väčšinou náš pokrok, ale príležitostne aj náš úpadok. Väčšina to nielen odráža, ale aj sama zmenila naše myslenie a spôsob života, takže nejde len o symboly dejín, ale o samotných činiteľov. Už zo samotnej definície vyplýva, že sú to „dôležité“ diela a v širšom kritickom ponímaní aj „veľké“ diela. Táto kniha sa však nezaobera tým, ktoré diela sú najväčšie zo všetkých – existuje veľa iných zborníkov, ktoré sa na to pokúšajú prísť, a želim im, aby sa im to podarilo.

Takýto výber je nevyhnutne veľmi subjektívny. Je to proces, ktorý rovnako definuje to, čo sa vynechá, ako aj to, čo sa vyberie. Pri výbere päťdesiatich titulov môžeme len dúfať, že sa nám podarilo

trochu načrieť (aj to len malou lyžičkou) do obrovského kotla literatúry za celú jej históriu. Preto by bolo hlúpe, keby sme si nárokovali na akékoľvek definitívy. Namiesto toho hráme literárnu hru. Ktoré z päťdesiatich diel sú nesporné? Ktoré zaberajú miesto iným, zaslúženejším dielam? Každý bude mať vlastné predstavy. Nakoniec nezáleží na tom, či sa všetci zhodneme. Dôležitejšie je, že sa týmito otázkami zaoberáme, lebo tak možno spoznáme nejaké neznáme diela, vrátíme sa k niektorým starým obľúbeným a počas tohto procesu získame nové poznanie a potešenie.

Knihy sú skvelé. Sú stavebnými kameňmi našej kolektívnej identity. Sú pamätníkmi našej civilizácie. Sú bránami do nových svetov. Nemôžeme ich preskúmať dostatočne. Carl Sagan to elegantne zhrnul takto: „Cez tisícročia autor hovorí jasne a ticho vo vnútri vašej hlavy, priamo k vám. Písanie je azda najväčším z ľudských vynálezov, ktoré spájajú ľudí, čo sa nikdy nepoznali, občanov vzdialených epoch. Knihy lámú okovy času. Kniha je dôkazom, že ľudia sú schopní skutočnej mágie.“

I

STAROVEKÝ SVET

NÁZOV: EPOS O GILGAMEŠOVI

AUTOR: NEZNÁMY

3. TISÍCROČIE PRED N. L.

.....

Epos o Gilgamešovi, dlhá básnická skladba, ktorá rozpráva o dobrodružstvách Gilgameša, kráľa starovekej sumerskej civilizácie sústredenej v okolí dnešného Iraku a Sýrie, sa všeobecne považuje za prvé známe beletristické dielo na svete. (Historické záznamy naznačujú, že kráľ s týmto menom skutočne existoval a pravdepodobne vládol začiatkom tretieho tisícročia pred n. l.) Zachovalo sa približne 3 200 riadkov textu, o ktorom sa predpokladá, že tvorí asi 80 až 90 percent pôvodného originálu. Jeho vznik je datovaný približne do druhej polovice tretieho tisícročia pred n. l., čím možno Gilgameša právom považovať za prvý veľký počin v dejinách literatúry – pôvodné majstrovské dielo imaginatívneho myslenia, ktoré sa zachovalo v písomnej podobe.

Samotný príbeh je celkom zábavný a fascinujúci. Gilgameš, opísaný ako z jednej tretiny človek a z dvoch tretín božstvo (jeho matka

Ninsun je bohyňa a otec obyčajný smrteľník), je kráľom Uruku, žiarivého, hradbami obohnaného mesta v južnej Mezopotámii. Je obrovský a silný, ale aj dosť rozmarný, vládne a dominuje nad mužmi Uruku svojou športovou zdatnosťou a za svoje právo považuje zblížovanie sa s cudzími ženami, najmä mladými nevestami. Jeho nevhodné správanie vzbudzuje u občanov nevôľu a sťažujú sa bohom, preto mu bohyňa Aruru stvorí z hlíny spoločníka – kamaráta obra menom Enkidu. Predpokladá, že Enkidu ho udrží v správnych medziach.

Enkidu má živočíšnu povahu, ale tiež ľudskú inteligenciu. Keď sa však zapletie do dlhšieho sexuálneho vzťahu s človekom (chrámovou prostitútkou menom Šamhat; o pohlavnom styku sa píše, že trval celý týždeň či podľa niektorých výkladov dokonca dva), zvieraťá Enkida zapudia a stane sa úplne človekom. Je vyhnaný zo svojho starého sveta, a tak sa ženie do nového, často komplikovanejšieho. Jeho nová morálka ho vedie k tomu, aby spochybnil Gilgamešovo správanie, a tak dvojica zápasí v divokom súboji. Na jeho konci však uzavrú priateľstvo a potom spoločne zažívajú rôzne dobrodružstvá.

Istý čas po súboji sa dvojica vyberie do cédrového lesa, aby vzala niektoré z jeho posvätných stromov po tom, čo zabila ich obávaného ochrancu, netvora zvaného Humbaba Hrozný. Neskôr bohyňa Ištar vyjadrí svoju túžbu po Gilgamešovi, ale on ju odmietne, preto ohrdnutá bohyňa naňho zošle Nebeského býka, aby sa mu neľútostne pomstil, ak ju bude aj naďalej odmietať. Gilgamešovi a Enkidovi sa však podarí šelmu zabiť. Smrť Humbabu a býka vyvolá hnev bohov, ktorí Enkida potrestajú zdĺhavým a vyčerpávajúcim umieraním na lôžku počas dvanásťdňovej choroby.

Zničený stratou svojho priateľa a odhodlaný uniknúť podobnému osudu sa Gilgameš snaží od ľudí, ktorí prežili veľkú potopu, zistiť tajomstvo večného života. Aby sa k nim dostal, musí sa vydať na dlhú a nebezpečnú cestu. Je to však zbytočné, pretože sa dozvedá, že smrť je nevyhnutná. Gilgameš umiera, pravdepodobne na starobu (hoci to nie je výslovne uvedené), skôr ako sa príbeh končí, a obyvatelia Uruku oplakávajú odchod svojho vládcu.

Epos o Gilgamešovi obsahuje mnohé z obrazov, ktoré sa stali základnými prvkami klasických hrdinských eposov a možno najviditeľnejšie slúžia ako predloha pre Homérovu *Iliadu* (v neposlednom rade ozveny Enkida v postave Patrokla) a *Odyseu*. Mnohí učenenci tiež tvrdia, že *Gilgameš* má niektoré spoločné prvky s *Bibliou*.

Príbeh Enkida – muža stvoreného z hlíny – a jeho „vyhnania“ z jeho prirodzeného domova po tom, čo ho „pokúšala“ žena (Šamhat), má zjavné paralely s príbehom Adama a Evy a ich vyhnanie z raja. Ale možno ešte nápadnejšia je Gilgamešova návšteva Utnapištima a jeho ženy pri hľadaní tajomstva večného života. V tejto epizóde Utnapištím hovorí, ako boh Enlil zoslal na svet veľkú potopu ako trest za ľudské zlyhania. Utnapištima však varoval iný boh, ktorý mu povedal, aby si pripravil loď, ktorá by ho s jeho rodinou a so semenami všetkého živého odviezla do bezpečia. Keď nastáva potopa, z celého ľudstva sa zachránia len tí, ktorí sú na palube lode. Tá nakoniec zakotví na vrchole hory a vtedy Utnapištím vypustí niekoľko vtákov (vrátane holubice), aby hľadali suchú zem. Až na niekoľko zmien v názvoch ide o takmer identický príbeh, ako je ten o Noemovej arche, ktorý sa nachádza v biblickej knihe *Genezis*. Nie je jasné, či sa *Epos o Gilgamešovi* stal zdrojom príbehu o Noemovi, alebo oba príbehy jednoducho odrážajú spoločnú tradíciu rozprávaných príbehov.

Literárna história *Gilgameša* je takmer rovnako fascinujúca ako príbeh, ktorý epos rozpráva. Pôvodne išlo o súbor sumerských básní napísaných klinovým písmom okolo roku 2100 pred n. l., pričom úplnejšia verzia, ktorú poznáme dnes, pochádza od Babylončanov, ktorí ju napísali v akkadskom jazyku na dvanásť kamenných tabuliek okolo rokov 1200 až 1000 pred n. l. Avšak približne po roku 600 pred n. l. sa *Gilgameš* stal z veľkej časti stratenou klasikou. Potom, v 50. rokoch 18. storočia, tím archeológov pod vedením Britov objavil počas vykopávkov na mieste starovekej knižnice v Ninive, neďaleko dnešného Mósulu v Iraku, veľké množstvo popísaných tabuliek. Tieto relikvie boli náležite zaslané do Britského múzea.

Po niekoľkých rokoch múzeum požiadalo dobrovoľníka – rytca bankoviek Georgea Smitha, ktorý ukončil školu vo veku len 14

rokov (hoci už vtedy ho fascinovala asýrska história a kultúra) –, aby pomohol analyzovať úlomky, ktoré ležali nepreskúmané v sklade. Počas desiatich rokov, v 60. a 70. rokoch 19. storočia, sa mu podarilo preložiť niekoľko z nich, a tak opäť sprístupniť tento epos svetu. Na tom, že svet so svojím prvým veľkým literárnym dielom znova spojil nadšený amatér, a nie nejaký významný literát, bolo niečo poeticky elegantné.

GEORGEOV OBJAV

Či si George Smith plne uvedomil rozsah toho, čo dokázal, nie je isté, vzhľadom na to, že zomrel počas štu-dijnej cesty do Aleppa v roku 1876, keď mal iba tridsať-šesť rokov. Veľká časť jeho vlastného nadšenia okolo frag-mentov, ktoré rozlúštil, sa viazala k jeho presvedčeniu, že potvrdzujú pravdivosť knihy *Genezis*. Keď čítal o veľ-kej potope, ktorá skoncovala s ľudstvom, pričom sa za-chránil len jeden človek a jeho rodina, vraj od radosti vy-skočil zo stoličky a nadšene pobehoval po svojej pracov-ni v múzeu. Keď o svojom objave prehovoril pred člen-mi Spoločnosti biblickej archeológie, v publiku sedel aj William Gladstone, vtedajší predseda vlády, a Smithove objavy sa dostali na titulky novín po celom svete.

NÁZOV: TAO TE ŤING**AUTOR: LAO-C' (PRAVDEPODOBNE)****1. TISÍCROČIE PRED N. L.**
.....

Tao te ťing (čo vo voľnom preklade znamená Cesta a jej sila) je hlavným duchovným sprievodcom pre nasledovníkov starovekej čínskej filozofie taoizmu. Taoisti sú prívržencami jednoduchého, pokorného a pobožného života, čím chcú dosiahnuť rovnováhu s Tao (čo zodpovedá vesmíru v jeho hmotných a duchovných prejavoch). Zjednodušené povedané, jeho stúpenci sa snažia o pokojnú existenciu v jednote s prírodou a vysvetľujú pojmy, ako cnosť (de), bezprostrednosť (ziran) a neknanie alebo konanie nezasahovaním (wu-wei).

Údajný autor knihy, Lao'c, je veľmi sporná osobnosť, ktorá pravdepodobne žila okolo šiesteho storočia pred n. l. ako súčasník Konfucia, ale podľa iných učencov žil až v neskoršom období v nasledujúcich dvoch storočiach. Mnohí ďalší pochybujú o tom, či Lao'c (často nazývaný „Starý majster“) bol vôbec skutočnou osobou. Namiesto toho existuje silný myšlienkový smer, podľa ktorého je Tao te ťing zbierka básní a výrokov pochádzajúcich od rôznych autorov.

Cieľom knihy je poskytnúť taoistom návod, ako existovať v harmónii s vesmírom. Hoci taoizmus umožňuje existenciu božstiev, univerzálna energia v jadre jeho filozofie nie je považovaná za božskú. Skôr ide o to, že táto energia všetko spája a vytvára jednotný celok, pričom sa stúpenci snažia žiť v rovnováhe s jej protikladnými silami – napríklad so svetlom a s tmou, ohňom a vodou, konaním a neknaním. Tieto duality sú obsiahnuté v pojmoch jin a jang.

Text zväzku Tao te ťing je pomerne krátky, skladá sa z vyše osemdesiatich krátkych častí a má len okolo päťtisíc čínskych znakov. Jeho jadrom sú „tri poklady“: súcit, pokora a umiernenosť. Jeho rôzne učenia, často zhrnuté pár krátkymi slovami, sú veľa-krát mystické a ťažko vysvetliteľné. Konkrétne koncept wu-wei inšpiroval mnohé interpretácie, hoci väčšina sa zhoduje na tom, že

propaguje vyhýbanie sa škodlivým zásahom, nie pasívnu nečinnosť v duchu: „Nič nerob, všetko je hotové.“ Vo svete, ktorému vládnu neustály pohyb a nekonečné konanie, predstavuje takýto postoj prinajmenšom výzvu voči prijatým ortodoxným názorom, ak nie priamo ich ohrozenie. Okrem bezvýhradnej kritiky excesov vládnucej triedy, ktorá dohliadala na takmer neustály stav neistoty a disharmónie, Tao te ťing predkladá oveľa radikálnejší a konfrontačnejší text, ako by sa mohlo na prvý pohľad zdať. Vezmime si prenikavú ostrosť jeho pozorovania: „Keď vládne Majster, ľudia si sotva uvedomujú jeho existenciu.“

Prvá významná zmienka o tom, že jeho autorom je Lao-c', sa nachádza v spisoch historika Sima Qiana z 2. až 1. storočia pred n. l. Predpokladá sa, že Lao-c' mohol byť sám historikom alebo že možno pracoval v cisárskych archívoch. Iné neskoršie naratívy tvrdili, že žil stovky rokov a bol posledným v dlhej línii reinkarnácií. V skutočnosti je však ťažké postrehnúť skutočnú životopisnú postavu. Preto si myšlienka, že Tao te ťing je antológia, získava čoraz väčšiu podporu. Predpokladá sa, že dielo mohlo byť dávané dohromady, upravované a obrusované počas niekoľkých storočí v druhej polovici prvého tisícročia pred n. l.

V roku 1993 bola v hrobke v provincii Hubei v strednej Číne objavená súprava bambusových tabuliek, ktoré obsahovali niekoľko častí spoločných s Tao te ťingom. Ich vznik sa datuje do obdobia nie staršieho ako 300 rokov pred n. l. a ide o najstaršie známe zachované originály textu Tao te ťing. Ďalšie neskoršie originály knihy a komentáre založené na nej boli nájdené vo forme zápiskov na bambuse, hodvábe a na papieri. Použitie názvu Tao te ťing sa objavilo počas vlády dynastie Han, ktorá trvala od roku 202 pred n. l. do roku 220 n. l. Taoizmus slúžil ako významný filozofický prúd v živote Číny počas nasledujúcich storočí a súperil o svoj priestor s nie úplne nesúvisiacim budhistickým systémom viery, ako aj s konfucianizmom a legalizmom (ktorý vyžadoval silnú vládu zakorenenu v systéme práva a poriadku). Dokonca aj keď sa tieto filozofické školy zdali byť v rozpore, taoizmus pravidelne poskytoval referenčné podmienky, ktoré umožňovali zmiernenie ich rozdielov.

Za vlády dynastie Tang (618 – 907) taoizmus rozkvitol a cisári tejto dynastie dokonca tvrdili, že Lao-c' je ich predok. Po väčšinu nasledujúcich tisíc rokov taoizmus zostal hlavnou črtou čínskej duchovnej krajiny, hoci od sedemnásteho storočia jeho vplyv upadal, najmä v súvislosti s pretrvávajúcim vplyvom budhizmu a konfucianizmu. V nasledujúcom storočí, keď ho do latinčiny preložili jezuitskí kňazi, však významne vstúpil do povedomia Západu. Prvý anglický preklad vyšiel až v roku 1868.

ČUANG-C'

Ďalším veľkým dielom taoizmu je zbierka Čuang-c' pomenovaná podľa jej autora, ktorý žil vo štvrtom storočí pred n. l. Niekedy sa uvádza aj ako Nanhua čen-jing (Čistá klasika Nanhuy) – zbierka anekdot a bájok vo veľkej miere vychádza z Tao te ťingu, ale mnohí kritici ju považujú za skúmanie taoistického kréda do väčšej hĺbky. Jej autor preniká do textu a my objavujeme muža, ktorý nosí staré topánky previazané špagátom, pretože mu na materiálnom svete nezáleží, ktorý nedokáže smútiť nad stratou svojej manželky, pretože jej odchod je len prejavom prirodzeného chodu vecí, a ktorý sám odmieta rakvu na svoj pohreb a nestará sa o to, či si na jeho mŕtvom tele pochutia vtáky nad zemou alebo červy pod ňou.

Zdalo sa, že umiераčik taoizmu zazvonil v 50. rokoch minulého storočia, keď čínske úrady zaviedli zákaz oficiálneho náboženstva, ale taoizmus sa napriek tomu udržal v domácej krajine a aj v širšom medzinárodnom prostredí. Dnes sa môže pochváliť miliónmi stúpencov. Jeho poslanstvo o snahe žiť v harmónii s prírodným svetom, ktoré tak elegantne zastáva, v súčasnosti, keď sa vyrovnávame s následkami škôd, ktoré náš druh napáchal na našej planéte, rezonuje

možno viac než kedykoľvek predtým. „Miluj svet ako seba samého, potom sa môžeš starať o všetky veci,“ znie jeden z veršov Tao te ťing-u. Úplne moderné a nadčasové.

NÁZOV: ILIADA

AUTOR: HOMÉR

cca 8. – 7. STOROČIE PRED N. L.

.....

Iliada je epická báseň starovekého Grécka, ktorá na 15 693 riadkoch a v 24 knihách rozpráva príbeh trójskej vojny medzi mestom Trójou a jeho gréckymi nepriateľmi. Podobne ako aj pri iných antických dielach, aj o tomto diele sa vedú akademické debaty o jeho autorstve, hoci sa všeobecne pripisuje Homérovi, takisto ako aj napísanie *Odysey* – podľa všeobecnej zhody ide o dve diela, na základe ktorých starogrécka literatúra zakorenila a rozkvitla a ktoré dokázali trvalý vplyv na celú západnú kultúru.

Dej *Iliady* sa odohráva uprostred posledného roka desaťročného obliehania Tróje achájskymi (t. j. gréckymi) silami, čo urýchlil trójsky princ Paris únosom Heleny, manželky Menelaa, kráľa gréckeho mestského štátu Sparty. (Helenino zadržanie viedlo k vyplávaniu obrovského loďstva, aby ju zachránilo, čo o mnoho storočí neskôr podnietilo Christophera Marlowa zamyslieť sa nad jej krásou otázkou: „Bola to táto tvár, čo vypustila tisíc lodí?“) Dej sa odohráva na sklonku doby bronzovej, okolo roku 1200 pred n. l. – asi štyristo rokov pred tým, ako Homér údajne báseň napísal. Historická autenticnosť ságy je sporná. Samotná Trója sa dlho považovala za výplod fantázie, hoci archeologické nálezy objavené v devätnástom storočí naznačujú, že pravdepodobne išlo o skutočné mesto nachádzajúce sa v dnešnom Turecku. No či Homérova vojnová sága odráža skutočný konflikt, alebo je skôr výplodom jeho fantázie, či syntézou niekoľkých skutočných historických udalostí a prameňov, nie je isté.

Dráma sa sústreďí na niekoľko týždňov definovaných sporom medzi achájskym vodcom Agamemnonom a jeho najväčším bojovníkom Achillom (synom nymfy [morskej bohyně] Thetis a kráľa Fthie Pelea). V príbehu plnom drámy, zápletiiek, rozuzlení a epických bitiek sa olympskí bohovia a bohyně ocitajú po boku obyčajných smrteľníkov. Napríklad Achilles výslovne hľadá pomoc u Dia, najmocnejšieho zo všetkých bohov. Škriepky a sváry medzi božstvami prispievajú k premenlivému úspechu a neúspechu tých, čo zápasia v ľudskej ríši. Homér bol azda prvý, kto vdýchol množstvu postáv bohov starovekého gréckeho sveta život, čo je prínos, ktorý sám osebe zmenil charakter rozprávania príbehov v klasickom svete.

Odysea, partnerské dielo Iliady, následne rozpráva o ceste Odysea, kráľa Itaky, ktorý sa po páde Tróje vracia domov – cesta mu trvá desať rokov, rovnako dlho ako samotná vojna. Je plná nástrah a Odyseus čelí nespočetným výzvam a nezdarom vrátane straty svojej družiny a nečakaných stretnutí, okrem iného aj s jedookým Kyklopom, nebezpečnými sirénami, ktoré lákajú námorníkov do záhuby, a s Lestrygončanmi, druhom ľudožravých obrov. Odyseova manželka a syn si po celý čas myslia, že je mŕtvy, ale odháňajú zástupy nevhodných uchádzačov o manželstvo s domnelo ovdovenou kráľovnou. Ústrednou témou oboch diel je vplyv predurčenia na osud ľudí a bohov. Zatiaľ čo pozemské aj